

„A család helye, szerepe a lokális társadalomban”

– Interdiszciplináris konferencia Szolnokon –

2011 szeptemberében nagyszabású tudományos eszmecezerét rendezett a Jász-Nagykun-Szolnok Megyei Tudományos Egyesület a család intézményéről. A két napos szolnoki konferencia társrendezői voltak a Magyar Néprajzi Társaság Társadalomnéprajzi Szakosztálya, a Jász-Nagykun-Szolnok megyei múzeumszervezet, a szolnoki római katolikus és református egyházközségek. A helyet a Tiszaparti Római Katolikus Gimnázium biztosította. A rendezvény sikeres megrendezéséhez önkéntesek is hozzájárultak. „Nagykunsági családfák” címen a Túrkevei Kulturális Egyesület rendezett kiállítást. A rendezvényt Jász-Nagykun-Szolnok Megye és Szolnok Város Önkormányzata is támogatta. A konferencia azonban nem jöhetett volna létre az előadók és a szervezők önzetlen munkája nélkül.

A kétnapos rendezvénynek közel 200 résztvevője volt. Ötven előadást tartottak a szakemberek a plenáris ülésen és a szekciókban. „A család helye, szerepe a lokális társadalomban” című konferencián különböző tudományágak (történettudomány, közgazdaságtan, néprajz, demográfia, szociológia, kulturális antropológia) képviselői és a családok helyzetével foglalkozó gyakorlati szakemberek, lelkészek vitatták meg a társadalom alapintézményének fejlődését, sajátosságait, jelenlegi helyzetét és fogalmaztak meg javaslatokat a fenntarthatóságára, erősítésére. A neves szakemberek mellett pályakezdő doktoranduszok is bekapcsolódtak az országos konzultációba.

A plenáris ülésen Kaposi Zoltán és Bánkiné Molnár Erzsébet történészek a családi összetartozás szerepét illetve a törzsökös és idegen családok közötti viszonyt mutatták be a polgárosodó társadalomban. Szabó László nagyívű előadást tartott az egészséges nemzeti kultúra biztosítékairól. Pozsony Ferenc az Orba-széki kutatásuk módszerét és eredményeit ismertette. Örsi Julianna a házasság és a család szerepét az egyén és a közösség szempontjából mutatta be. Nagy megdöbbenést okozott Pongrácz Tiborné demográfus-szociológusnak az átalakuló családokról szóló, grafikonokkal, számokkal illusztrált előadása. Ez utóbbi különösen alátámasztotta a konferencia megrendezésének szükségességét, a társadalom mozgósítását a család intézményének megőrzése, a gyermekvállalás, a nemzet fennmaradása érdekében.

A konferencia a továbbiakban három szekcióban folytatta munkáját: 1.) A hagyományos család története, genealógiája, 2.) Család a változó társadalomban, 3.) Hitélet és család. Az első szekcióban innovatív földbirtokos, paraszt, iparos, kereskedő és értelmiségi családok életével, mentalitásával ismerkedhettünk meg Füvessy Anikó, Bodnár Mónika, Nagy Varga Vera, H. Bathó Edit, Bartha Júlia néprajzosok és mások kutatásai alapján. A sort folytathatjuk a második szekcióban előadó Deáky Zita, Györgyi Erzsébet, Farkas Judit, Zakariás Erzsébet, Szendrei Eszter, Gatti Beáta, Szalma Mária bemutatóival. Míg az első szekcióban nagyobb hangsúly a családkutatás módszerére, a genealógiára esett, az utóbbi szekcióban főleg a történészek a család gazdasági szerepét elemezték. Átalakuló társadalmunk családsegítő intézkedéseiről is hírt kaptunk egy szolnoki önkormányzati projekt és a református egyház karitatív tevékenysége kapcsán. A harmadik szekcióban a külön-

böző egyházakat képviselő (római katolikus, református, izraelita) lelkészek és a hitéletet vizsgáló kutatók (Bárh Dániel, Limbacher Gábor, Vincze Kata Zsófia, György Réka) előadásait hallgathatta meg a közönség.

„A család helye, szerepe a lokális társadalomban” című konferencia igazolta, hogy a néprajznak és más tudományoknak is vannak olyan eredményei, amelyek napjaink átalakuló társadalmában is hasznosítható eredményeket tud felmutatni. A konferencia anyaga 2012-ben „Középpontban a család” címmel könyv alakban is megjelenik.

Örsi Julianna

„Élet és tudomány” az ezredvégi Tiszazugban

„Úgy érzem, nem veszik túlértékelésnek – és ebben megerősít a mások által elmondott és leírt vélemény is –, amikor azt mondom, kevés példa van arra hazánkban, hogy egy-egy vidéknek ilyen alapos történeti és néprajzi kutatása, és ilyen tág keretei vannak – gyűjtőtábor, tanácskozás, kiállítás, pályázat – mint ahogyan ez a mi járásunkban az elmúlt években volt. A szakmailag tervszerűbb és folyamatosabb honismereti munka, az évente megrendezett tanácskozásaink, a gyűjtőtáborok, a Helytörténeti Gyűjtemény anyagának gyarapítása és feldolgozása csakis úgy valósulhatott meg és nyert rangot, hogy kiemelt segítséget kaptunk a megyei múzeumi szervezet vezetésétől, személy szerint is dr. Szabó Lászlótól, továbbá a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Néprajzi Tanszékének professzoraitól, hallgatóitól, személy szerint is dr. Barna Gábortól. Igen eredményes a kapcsolatunk Szolnok megye múzeumainak és megyei levéltárának az igazgatóival, akik példamutató lelkesedéssel támogatták kezdeményezéseinket és hangot is adtak az itt folyó munkának.”¹ Ezeket a sorokat Smuta Kálmánné 1981-ben vetette papírra, az akkor 10 éves Tiszazug-kutatás apropóján, az ő sajátos, a kistájt kívülről is szemlélő, ugyanakkor az abban benne élő ember nézőpontjából is látó szemével. Ma már talán nem is tudjuk felmérni azokat a nehézségeket, amelyeket az akkori kutatás ötletgazdáinak, kivitelezőinek, szervezőinek az eredmények érdekében le kellett küzdeniük. A kutatásnál, gyűjteménygyarapításnál minden bizonnyal sokkal nehezebb feladat volt annak az egyensúlynak a megtalálása, amely a munkát úgy tette lehetővé, hogy arról a pártállami ellenőrzés tudjon, de ne irányítsa, hogy annak funkcionáriusai szót kapjanak, de hangsúlyt ne, hogy a tanulmányok megjelenhessenek, de a pártcenzúra ne írja át mondanivalójuk lényegét. Minden nehézség ellenére sikerült kialakítani a szisztematikus kutatás kereteit, amelynek eredményeiről évente beszámoltak a résztvevők. Az 1980-as évek végével be nem fejezett (nem jelenhettek meg az összegző publikációk), de lezárt munka egyik legfontosabb, a Tiszazug életére legnagyobb hatást gyakorló eredménye a kunszentmártoni múzeum megnyitása volt. Nehezebben megragadható, nem ilyen „direkt” hatású változást hozott az, hogy ezekkel az évtizedekkel a Tiszazug bekerült a tudományos vérkeringésbe, és talán eltolódott a hangsúly az arzenes gyilkosságokról a népelet más, kevésbé szenzációnak számító területei felé is. 1981-ig, a

¹ Smuta Kálmánné: A honismereti tanácskozások és a tiszazugi gyűjtőtáborok rövid története. In: Szabó László (szerk.): 10 éves a Tiszazug kutatása. (Kutatási beszámoló). Szolnok, 1981. 241. p.